

DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-253-266](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-253-266)

УДК: 336.2.33

Трещов Мирослав Миколайович,

доктор наук з державного управління,

кандидат економічних наук,

професор кафедри управління та адміністрування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Дніпро, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9599-4332>

m_treschov@i.ua

МАКРОЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація. У статті досліджено макроекономічні ризики формування та реалізації бюджетної політики в умовах сучасної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, їх передумови та наслідки для соціально-економічного розвитку держави. Аналіз державного бюджету на 2021 рік, боргового навантаження та рівня дефіциту, а також прогнозів експертів Міжнародного Валютного Фонду та Світового Банку щодо розвитку глобальної економіки дозволило автору визначити такі основні ризики: інвестиційні, демографічні, міграційні, боргові та централізації розподілу ВВП. Ризики дестабілізації бюджетної системи обумовлені одними з найвищих в історії України обсягами погашення та обслуговування державного боргу, необґрунтованим зростанням соціальних виплат, негативним сальдо зовнішньої торгівлі та несприятливим зовнішнім бізнес-середовищем для мобілізації до державного бюджету запланованих обсягів надходжень податків і зборів. Значну загрозу становлять боргові ризики та ризики, пов'язані з надмірною централізацією перерозподілу ВВП. Обґрунтовано, що розраховані на основі надміру оптимістичних очікувань щодо зростання реального ВВП в 2021 році показники державного бюджету на 2021 рік при стійкій тенденції їх зниження порівняно з рівнем 2019 року, суттєво послаблюють фінансову безпеку держави. Співвідношення граничного обсягу дефіциту державного бюджету до ВВП в 2021 році на рівні 5,5% та державного боргу – на рівні 58% ВВП підтверджує висновки автора щодо зростання впливу боргових ризиків на бюджетну політику країни. У свою чергу запланований розподіл ВВП через державний бюджет на рівні 24,1% мінімізує стимули для зростання економіки,

оскільки питома вага вилучення прибутку до державного бюджету не сприяє залученню інвестицій в економіку та впровадженню інноваційних технологій. Автор сформулював висновки щодо негативного впливу визначених ризиків на бюджетну політику України та необхідність вжиття заходів щодо їх упередження та мінімізації з метою подолання економічної та соціальної кризи.

Ключові слова: бюджетна політика; державний бюджет; макроекономічні ризики; інвестиційні ризики; демографічні ризики; міграційні ризики; боргові ризики; ВВП; перерозподіл ВВП; економічна криза; державний борг; дефіцит бюджету.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Ускладнення операцій із виконання державного бюджету внаслідок загострення насамперед ризиків мобілізації доходів та залучення зовнішніх позик, зокрема від міжнародних фінансових організацій як Міжнародний Валютний Фонд спричинено не лише наслідками пандемії COVID-19, а й системним розбалансуванням бюджетної політики України.

Зволікання із запровадженням дієвих заходів, спрямованих на удосконалення бюджетної політики та обмеження впливу макроекономічних ризиків виконання державного бюджету посилює фіскальний та кредитний дисбаланс, накопичення державного боргу.

Ризики невиконання державного бюджету пов'язані з економічними імперативами, впливом зовнішнього середовища та глобалізацією, впливом міжнародних фінансових ринків, прийняттям необґрунтованих політичних рішень, змінами валютної політики тощо. При цьому розбалансування бюджетної політики призводить до невиконання планових показників доходів і видатків державного бюджету, складнощів з обслуговуванням державних боргових зобов'язань, зростання вартості державних запозичень, посилення тиску державного боргу на видаткову частину держбюджету, що зрештою може призвести до дефолту країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти дослідження макроекономічних ризиків виконання державного бюджету представлені у працях вітчизняних авторів, зокрема І. Богдана, О. Десятнюк, О. Захарченко, Т. Кізими, Л. Козоріз, Н. Костіної, Г. Котіної, В.П. Кудряшова, Н. Кукіної, А. Мунько, В. Надраги, Т. Паянок, О. Савастєєвої, Л. Сідельникової, М. Степури, С. Шпіцглуза, Т. Ярої та інших. Водночас макроекономічні ризики у світлі глобалізації економічного середовища та цифровізації потребують реактуалізації в новітній науковій літературі.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті є обґрунтування причин виникнення кризових явищ в бюджетній політиці України, мобілізації запланованих обсягів надходжень до бюджетів усіх рівнів та надання якісних і доступних базових публічних послуг та забезпечення макроекономічної стабільності в Україні. Досягнення мети статті полягає передбачає проведення аналізу макроекономічних ризиків виконання дохідної і видаткової частин державного й місцевих бюджетів в умовах пандемії COVID-19 на основі положень макроекономіки.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: проаналізувати стан виконання державного бюджету і визначити макроекономічні ризики, що негативно впливають на обсяги його дохідної частини та, відповідно, призводять до дестабілізації бюджетної політики України.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Дослідження базується на концептуальних засадах функціонування бюджетної та фіскальної системи України, зокрема закріплених в національних нормативно-правових актах із урахуванням положень макроекономічної теорії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для розв'язання поставлених завдань дослідження використані такі фундаментальні підходи, загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень, як: діалектичний метод пізнання та компаративний; класичні наукові принципи об'єктивності та історизму, дослідницькі методи, що ґрунтуються на них: інструментальний, інституційний, соціологічний, аксіологічний, статистичної обробки, емпіричний, особистого спостереження тощо. Із використанням методів економіко-статистичного аналізу здійснено оцінювання доходів, боргу, дефіциту державного бюджету України, виявлено недоліки і невикористані можливості в управлінні публічними фінансами.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

До основних макроризиків дестабілізації бюджетної системи є одні з найвищих в історії України обсяги погашення та обслуговування державного боргу, зростання соціальних виплат, негативне сальдо

зовнішньої торгівлі та несприятливе зовнішнє бізнес-середовище для мобілізації до державного бюджету запланованих обсягів надходжень податків і зборів.

Законом України «Про Державний бюджет на 2021 рік» затверджено такі планові показники: доходи – 1084 млрд грн, зокрема, загальний фонд – 959,9 млрд грн та спеціальний фонд – 124,2 млрд грн; видатки – 1320,2 млрд грн, зокрема, загальний фонд – 1183,9 млрд грн та спеціальний фонд – 136,3 млрд грн; граничний обсяг дефіциту – 246,6 млрд грн, зокрема, загального фонду – 220,9 млрд грн та спеціального фонду – 25,8 млрд грн [1].

Такі обсяги, на нашу думку, базуються на надміру оптимістичних очікуваннях щодо зростання реального ВВП в 2021 році на 4,6% до 4505,9 млрд грн, зростання середньомісячної заробітної плати на 12,1% до 13632 грн та інфляції на рівні 7,3% в річному обрахунку [2]. Зазначимо, що в 2020 році реальний ВВП мав стійку тенденцію до зниження порівняно з показниками 2019 року, а саме: в I кварталі зниження склало 1,3%, в II кварталі – 11,4%, а в III кварталі – 3,5%, а за січень – листопад 2020 року – на 4,7% [3]. Відтак, суттєвих підстав для значного зростання ВВП в 2021 році не вбачається на тлі запровадження в січні 2021 року загальнонаціонального карантину та продовження пандемії COVID-19.

До негативних умов формування та ухвалення державного бюджету на 2021 рік відносимо відсутність середньострокового документа, який визначає пріоритети державної бюджетної політики – Бюджетної декларації. У 2018 році в Україні запроваджено трирічне бюджетне планування. Бюджетна декларація розробляється на основі макроекономічних прогнозів і враховує стратегічні пріоритети державної політики. Таким чином, процес бюджетування заснований на комплексному баченні розвитку економіки та бюджетної сфери. На жаль, Бюджетну декларацію на 2021 – 2023 роки як головний орієнтир розробки проекту державного бюджету на 2021 рік Кабінет Міністрів України не подав до Верховної Ради України (передбачено, що стаття 33 Бюджетного кодексу України у 2020 році не застосовується). Крім того, на момент формування проекту державного бюджету програма діяльності Уряду була відхилена парламентом. Тому, можна зауважити, що початок бюджетного процесу характеризувався ситуативністю та стратегічною невизначеністю.

Важливо, що до другого читання проекту Державного бюджету на 2021 рік основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку на 2021 рік не змінювалися, проте дохідна частина бюджету була збільшена, зокрема: податок на прибуток підприємств – на 1 млрд грн; рентна плата за користування надрами для видобування інших корисних

копалин загальнодержавного значення – на 127 млн грн та для видобування залізних руд – на 317 млн грн.; ввізне мито – на 2,4 млрд грн; частина чистого прибутку державних підприємств та дивіденди на акції щодо державної частки – на 4,2 млрд грн; збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна – на 116,4 млн грн; податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) – на 6400 млн грн. та інші. Таке збільшення показників доходів державного бюджету без належного економічного обґрунтування (наприклад, зростання ВВП) суттєво посилює ризики їх недовиконання, а отже недофінансування важливих статей видатків. Це вчергове підтверджує несистемний підхід до формування та реалізації бюджетної політики в Україні.

Серед ризиків скорочення ВВП в 2021 році та відповідно невиконання державного бюджету насамперед визначаємо інвестиційні ризики. Зменшення інвестиційних вливань в національну економіку пов'язане з погіршенням бізнес-клімату та превалюванням негативних тенденцій у сфері ведення підприємницької діяльності. Це підтверджується тим, що за підсумками січня – вересня 2020 року обсяг капітальних інвестицій по країні скоротився на 35,4% до аналогічного періоду минулого року. При цьому незважаючи на відсутність прямих карантинних обмежень на промислову діяльність, підприємства промисловості також продемонстрували значне зниження у січні – листопаді 2020 року на 6,2% (у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – на 3,8%, у переробній промисловості – на 7,8%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 3,1%) [4], що пояснюється суттєвим скороченням як зовнішнього, так і внутрішнього попиту, особливо інвестиційного.

Другим за вагомістю чинником, який негативно впливатиме на обсяги ВВП буде скорочення кінцевих споживчих витрат домогосподарств, яке за підсумками I півріччя 2020 року становить 2,2%.

Посилюються демографічні та міграційні ризики. Демографічна криза та перманентно зростаюча трудова міграція з України не лише висококваліфікованої робочої сили, а й працівників середньої кваліфікації і різноробочих, відкриття для українців ринку праці Німеччини, що додатково посилює «відтік мізків» та зміна настроїв трудових мігрантів, які переорієнтувалися з тимчасової зайнятості на постійну зайнятість за кордоном та перевозять свої родини закордон. Наприклад, згідно із змінами в трудовому законодавстві Німеччини українці, які знають німецьку мову на достатньому рівні і мають відповідну кваліфікацію, отримали право шукати роботу не з України, а безпосередньо в Німеччині

на підставі візи терміном на 6 місяців. Як результат негативні демографічні зміни стають викликом для України, де збільшується соціальне навантаження на бюджет, посилюючи необхідність в зовнішньому кредитуванні та посилення тиску на бізнес-середовище. Інше дослідження «Українці на польському ринку праці: досвід, виклики та перспективи», здійсненого Фондом підтримки мігрантів на ринку праці «EWL» і Студіями Східної Європи Варшавського університету, засвідчили, що в Польщі хоче залишитися кожен третій трудовий мігрант з України. При цьому понад 40% мігрантів мають вищу й неповну вищу освіту. Більш того, майже дві третини громадян України, які працюють у Польщі, планують переїзд до цієї країни разом із своїми родинами.

Експерти Міжнародного Валютного Фонду застерігають від надмірного оптимізму в оцінці перспектив швидкого відновлення національних економік, не дивлячись на те, що міжнародні кредитори задіяли цілий комплекс швидких ефективних дій із забезпечення необхідного фінансування на фоні зниження державних доходів, активності бізнес-середовища та приватних інвесторів на тлі пандемії COVID-19 [5]. При цьому до нових запозичень країнам, які розвиваються, група найбільш розвинених країн G20 встановили мораторій на виплату боргів найбільш розвинених країн світу. Цей комплекс заходів, такий успішний і необхідний на початку сучасної економічної кризи і буде головним чинником нерівномірного і повільного відновлення світової економіки.

За розрахунками міжнародної рейтингової агенції Fitch та експертів Міжнародного валютного фонду на початку пандемії базовий прогноз до кінця 2021 року не передбачав досягнення обсягів ВВП США та ЄС рівнів, які склалися до початку пандемії, лонгуючи їх до I півріччя 2022 року. На тепер ймовірно повернення показників економічного розвитку до рівня 2019 року триватиме понад два роки – до 2022 року для США, Канади та азійських країн, до 2022 року для країн ЄС та до 2024 року для країн Латинської Америки та Африки [6]. При цьому втрати світової економіки лише в 2020–2021 роках становитимуть понад 10 трлн дол. США, адже падіння глобального ВВП на 4,3% (згідно з оцінками Світового Банку [7]) за масштабами співставне зі світовими війнами та Великою депресією. До того ж оцінка експертів Світового Банку враховує лише скорочення глобального ВВП відносно рівня, який було досягнуто до початку пандемії, а не відносно показників, яких могла б досягнути світова економіка без впливу пандемії. Тому загальні втрати світової економіки за 2020 рік можуть сягати понад 6%. У 2021 році, не дивлячись на доволі високі темпи відновлення світової економіки очікується, що показники глобального

ВВП становитимуть на 5,3% менше прогнозних показників експертів Світового Банку, які обраховано без врахування впливу пандемії на 2020 рік. Відтак, можна сформулювати висновок щодо необґрунтованості припущення щодо зростання ВВП України в 2021 році на 4,6%, що є основою розрахунків показників державного бюджету на 2021 рік. Єдиною країною, економіка якої почала відновлюватися в червні 2020 року на тлі значного для країн-експортерів падіння цін на нафту та руди, зростання цін на медичне обладнання для лікування коронавірусної інфекції та засобів індивідуального і колективного захисту є Китай. Але і у цьому випадку темпи відновлення економіки обмежені глобальним економічним спадом.

Через державний бюджет планується перерозподілити 24,1% ВВП, що відповідає західноєвропейській моделі централізації ВВП, де існує розгалужена державна соціальна сфера аналогічно українській. Однак такий підхід не створює стимули для зростання економіки на тлі розвитку підприємницького середовища та посилення національної конкурентоспроможності, оскільки питома вага вилучення прибутку до державного бюджету не сприяє залученню інвестицій в економіку та впровадженню інноваційних технологій.

На противагу західноєвропейській моделі перерозподілу ВВП через дохідну частину державного бюджету більш ефективними з точки зору швидкого зростання соціально-економічних показників є американська модель (питома вага ВВП, яка перерозподіляється через доходи державного бюджету не перевищує 15%). Нові індустріальні держави Азії – Сінгапур, Сянган (Гонконг), Республіка Корея і Тайвань, що демонструють константно високі темпи економічного зростання проводять політику перерозподілу не вище 10% ВВП через державні фінанси.

Співвідношення граничного обсягу дефіциту державного бюджету до ВВП в 2021 році затверджено на рівні 5,5% на вимогу основного кредитора та фактично гаранта макроекономічної стабільності в Україні – Міжнародного валютного фонду. При цьому в країнах Східної та Центральної Європи, які входять до складу ЄС, в 2021 році цей показник заплановано на рівні 3–4% ВВП (в Польщі – 4,3%, в Угорщині – 3,9%). 5,5% – це середній рівень співвідношення граничного обсягу дефіциту державного бюджету до ВВП в країнах, які розвиваються, з низьким рівнем доходів.

Зауважимо, що норма статті 14 Бюджетного кодексу України, дію положень якої призупинили на 2021 рік, передбачає показник дефіциту державного бюджету на кожен рік середньострокового періоду не більше 3% прогнозного номінального обсягу ВВП країни на відповідний рік [8]. Такий рівень гарантує ефективність перерозподілу ВВП через державний

бюджет та забезпечує боргову безпеку країн, які розвиваються, хоча фіскальний захист людей і компаній від пандемії, а також скорочення реального ВВП спричинило об'єктивне підвищення боргового навантаження.

Запозичення державного бюджету в поточному році становитимуть 701,7 млрд грн (у тому числі на внутрішньому ринку – 497,3 млрд грн, на зовнішньому ринку – 209,5 млрд грн.) [1] або 64,7% від планового показника доходів державного бюджету та 15,% ВВП, а на погашення запозичень планується витратити 468,4 млрд грн (в тому числі внутрішніх запозичень – 369,5 млрд грн, зовнішніх запозичень – 98,9 млрд грн). На обслуговування державного боргу необхідно буде спрямувати 141,6 млрд грн (у тому числі на обслуговування державного внутрішнього боргу – 86,4 млрд грн, державного зовнішнього боргу – 55,2 млрд грн) або 13,1% від планового показника доходів державного бюджету та 3,1% ВВП. Піки виплат за державним боргом припадуть на: вересень 2021 року, коли необхідно сплатити 101,8 млрд грн. (погашення державного боргу – 78,3 млрд грн, обслуговування державного боргу – 23,4 млрд грн); червень 2021 року – 76,8 млрд грн (погашення – 66,2 млрд грн, обслуговування – 10,7 млрд грн) та березень 2021 року – 70,1 млрд грн (погашення – 45,2 млрд грн, обслуговування – 25,5 млрд грн).

Станом на початок 2021 року державний та гарантований державою борг України становив 2 398,20 млрд грн або 53,2% ВВП. При цьому положення Закону України «Про Державний бюджет на 2021 рік» дозволяють збільшити граничний обсяг державного та гарантованого державою боргу до 2895,4 млрд грн. Це суперечить нормам Бюджетному кодексу України, адже загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60% річного номінального обсягу ВВП країни [8].

Більше того надається право Міністерству фінансів України у разі потреби за рішенням Кабінету Міністрів здійснювати понадпланові випуски облігацій внутрішньої державної позики. Також у 2021 році зафіксовано негативну практику призупинення норм статей Бюджетного кодексу України, зокрема тих, які встановлюють розміри граничного обсягу дефіциту державного бюджету та розміри граничного обсягу державою боргу.

Це посилює загрози неконтрольованого збільшення державного боргу та дефіциту державного бюджету, а відповідно – розбалансування дохідної та видаткової частин. Зауважимо, що бюджетно-фіскальні правила (обмеження) впроваджені з метою упередження прийняття

необґрунтованих рішень, які можуть призвести до критичних наслідків для економіки країни та погіршити соціально-економічне становище.

Слід зазначити, що в грудні 2020 року отримання Україною двох траншів від Міжнародного валютного фонду по 700 млн дол. США в рамках програми підтримки в черговий раз перенесено – тепер на 2021 рік через зниження рівня довіри менеджменту Міжнародного валютного фонду до України як партнера на тлі невиконання взятих на себе зобов'язань. Ключовими з них є ринкове утворення тарифів та трансформація Державної фіскальної та Державної митної служби України, врегулювання проблемних кредитів державних банків, посилення боротьби з корупцією реформа судової системи. Більше того малоімовірним видається продовження ефективної співпраці з Міжнародним валютним фондом через порушення положень меморандуму в частині зобов'язань України щодо запровадження ринкового механізму утворення тарифів на ринку природного газу (передбачено запровадження граничної ціни на газ за договорами поставки між побутовими споживачами і постачальниками, в тому числі постачальником «останньої надії», яким виступає НАК «Нафтогаз України» [9]. Це суттєво посилило ризики невиконання державного бюджету у 2021 році та вимагає перегляду його затверджених показників.

Порушення співпраці з Міжнародним Валютним Фондом, безумовно, відобразиться на настроях інших кредиторів та інвесторів. Зокрема, за підсумками січня – вересня 2020 року чистий відтік прямих іноземних інвестицій становить понад 400 млн дол. США, в тому числі за підсумками липня – вересня 2020 року – понад 50 млн дол. США, що є найгіршим показником за останні два десятиліття. При цьому в липні – вересні 2020 року – найбільш економічно активному кварталі минулого року – прямі іноземні інвестиції в економіку України без врахування реінвестування становили лише 4 млн дол. США.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Системне розбалансування бюджетної політики України, відсутність конструктивної співпраці з Міжнародним валютним фондом на тлі нереалістичних показників мобілізації доходів до державного бюджету на 2021 рік, непоміркованої соціальної політики, низька результативність антикорупційної політики негативно позначаються як на інвестиційній привабливості країни, так і на конкурентоспроможності реалізації вітчизняних бізнес-проектів. Низький інвестиційний рейтинг призводить

до того, що основна частина капіталів, які працюють на ринку України є спекулятивними, тобто дорогими і короткими за термінами. Це у свою чергу не сприяє розвитку переважної більшості галузей економіки, які потребують стабільних і помірних за вартістю інвестицій, пригнічуючи темпи соціально-економічного розвитку країни. Упередження та мінімізації визначених у результаті дослідження макроекономічних ризиків реалізації бюджетної політики – інвестиційних, демографічних, міграційних, боргових і централізації розподілу ВВП – потребують розробки та впровадження відповідних заходів як на макро-, так і на мікро- та мезорівнях публічного управління.

Перспективи подальших досліджень. Результати досліджень, наведені у статті, а саме визначені макроекономічні ризики розбалансування бюджетної політики України обґрунтовують перспективи подальших досліджень, що полягають у розробці механізмів мінімізації інвестиційних, демографічних, міграційних, боргових ризиків та ризиків централізації розподілу ВВП із урахуванням наслідків, спричинених пандемією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Верховна рада України. 4 сесія. (2020, Груд. 15). *Закон № 1082-IX, «Про Державний бюджет України на 2021 рік»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
- [2] Кабінет Міністрів України. (2020, Лип. 29). *Постанова № 671, «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2020-%D0%BF#Text>
- [3] «Основні показники соціально-економічного розвитку України за січень-листопад 2020 року», *Державна служба статистики України*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [4] «Індекси капітальних інвестицій за видами промислової діяльності», *Державна служба статистики України*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [5] J. Bulow, C. Reinhart, K. Rogoff and C. Trebesch, *The debt pandemic, Finance and development, 2020*. [Online]. Available: <https://cutt.ly/qlDhfoA>
- [6] Т. Богдан, К. Швабій, «Стан державних фінансів та управління державним боргом у січні-вересні 2020 року», *Global Research on*

- Optimal Ways for Development Institute*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://cutt.ly/II5xMBb>
- [7] «Global Economic Prospects», *A World Bank Group Flagship report, 2021*. [Online]. Available: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
- [8] Верховна рада України. 6 сесія. (2010, Лип. 08). *Закон № 2456-VI, «Бюджетний кодекс України»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>
- [9] Кабінет Міністрів України. (2021, Січ. 18). *Постанова № 25, «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/25-2021-%D0%BF#Text>

MACROECONOMIC RISKS OF UKRAINE'S BUDGET POLICY UNDER THE CRISIS

Myroslav Treshchov,

Doctor of Science Degree in Public Administration,
PhD in Economic Sciences, Professor of the Department
of Management and Administration,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs.
Dnipro, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9599-4332>
m_treshchov@i.ua

Abstract. The article researches the macroeconomic risks of budget policy formation and implementation in the current crisis caused by the COVID-19 pandemic. The article examines their preconditions and consequences for the socio-economic development of the state. Analysis of the state budget for 2021, debt burden and deficit, as well as forecasts of experts of the International Monetary Fund and the World Bank on the development of the global economy allowed the author to identify the following main risks: investment, demographic, migration, debt and centralized GDP distribution. The risks of destabilization of the budget system are due to some of the highest in the history of Ukraine debt repayment and servicing, unjustified growth of social benefits, negative foreign trade balance and unfavorable external business environment to mobilize the planned budget revenues and taxes. Debt risks and risks associated with excessive centralization of GDP redistribution pose a significant threat. It

is substantiated that the indicators of the state budget for 2021, calculated on the basis of overly optimistic expectations for real GDP growth in 2021, with a steady downward trend compared to 2019, significantly weaken the financial security of the state. The ratio of the state budget deficit to GDP in 2021 at 5,5% and public debt at 58% of GDP confirms the author's conclusions on the growing impact of debt risks on the country's budget policy. In turn, the planned distribution of GDP through the state budget at 24,1% minimizes incentives for economic growth, as the share of profits in the state budget does not contribute to attracting investment in the economy and the introduction of innovative technologies. The author formulated conclusions on the negative impact of certain risks on the budget policy of Ukraine and the need to take measures to prevent and minimize them in order to overcome the economic and social crisis.

Key words: budget policy; National budget; macroeconomic risks; investment risks; demographic risks; migration risks; debt risks; GDP; redistribution of GDP; economic crisis; State debt; budget deficit.

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ РИСКИ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

Трещов Мирослав Николаевич,
доктор наук государственного управления,
кандидат экономических наук,
профессор кафедры управления и администрирования
Днепропетровского государственного университета внутренних дел.
Днепр, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9599-4332>
m.treschov@i.ua

Аннотация. В статье исследованы макроэкономические риски формирования и реализации бюджетной политики в условиях современного кризиса, вызванного пандемией COVID-19, их предпосылки и последствия для социально-экономического развития государства. Анализ государственного бюджета на 2021 год, долговой нагрузки и уровня дефицита, а также прогнозов экспертов Международного Валютного Фонда и Всемирного Банка по развитию глобальной экономики позволило автору определить следующие основные риски: инвестиционные, демографические, миграционные, долговые и централизации распределения ВВП. Риски дестабилизации бюджетной системы обусловлены одними из самых высоких в истории Украины объемами погашения и

обслуживания государственного долга, необоснованным ростом социальных выплат, отрицательным сальдо внешней торговли и неблагоприятным внешним бизнес-средой для мобилизации в государственный бюджет запланированных объемов поступлений налогов и сборов. Значительную угрозу представляют долговые риски и риски, связанные с чрезмерной централизацией перераспределения ВВП. Обосновано, что рассчитаны на основе излишне оптимистичных ожиданий по росту реального ВВП в 2021 году показатели государственного бюджета на 2021 год при устойчивой тенденции их снижения по сравнению с уровнем 2019 года, существенно ослабляют финансовую безопасность государства. Соотношение предельного объема дефицита государственного бюджета к ВВП в 2021 году на уровне 5,5% и государственного долга – на уровне 58% ВВП подтверждает выводы автора о росте влияния долговых рисков на бюджетную политику страны. В свою очередь запланирован распределение ВВП через государственный бюджет на уровне 24,1% минимизирует стимулы для роста экономики, поскольку удельный вес извлечение прибыли в государственный бюджет не способствует привлечению инвестиций в экономику и внедрению инновационных технологий. Автор сформулировал выводы относительно негативного влияния определенных рисков на бюджетную политику Украины и необходимость принятия мер по их предупреждению и минимизации с целью преодоления экономического и социального кризиса.

Ключевые слова: бюджетная политика; государственный бюджет; макроэкономические риски; инвестиционные риски; демографические риски; миграционные риски; долговые риски; ВВП; перераспределение ВВП; экономический кризис; государственный долг; дефицит бюджета.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Verkhovna rada Ukrainy. 4 sesia. (2020, Hrud. 15). Zakon № 1082-IX, «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2021 rik». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
- [2] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, Lyp. 29). Postanova № 671, «Pro skhvalennia Prohnozu ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2021–2023 roky». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2020-%D0%BF#Text>
- [3] «Osnovni pokaznyky sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy za

- sichen-lystopad 2020 roku», Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [4] «Indeksy kapitalnykh investytsii za vydamy promyslovoi diialnosti», Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [5] J. Bulow, C. Reinhart, K. Rogoff and C. Trebesch, The debt pandemic, Finance and development, 2020. [Online]. Available: <https://cutt.ly/qlDhfoA>
- [6] T. Bohdan, K. Shvabii, «Stan derzhavnykh finansiv ta upravlinnia derzhavnym borhom u sichni-veresni 2020 roku», Global Research on Optimal Ways for Development Institute. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://cutt.ly/ILSxMBb>
- [7] «Global Economic Prospects», A World Bank Group Flagship report, 2021. [Online]. Available: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
- [8] Verkhovna rada Ukrainy. 6 sesiia. (2010, Lyp. 08). Zakon № 2456-VI, «Biudzhetni kodeks Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>
- [9] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021, Sich. 18). Postanova № 25, «Pro vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/25-2021-%D0%BF#Text>

*Стаття надійшла до редакції
03 березня 2021 року*